Verifikacija liveness svojstava programa

Matko Botinčan[1]

[1]PMF - Matematički odjel

Seminar za teorijsko računarstvo, 07.12.2006.

Sadržaj

Pregled

Model checking safety svojstava

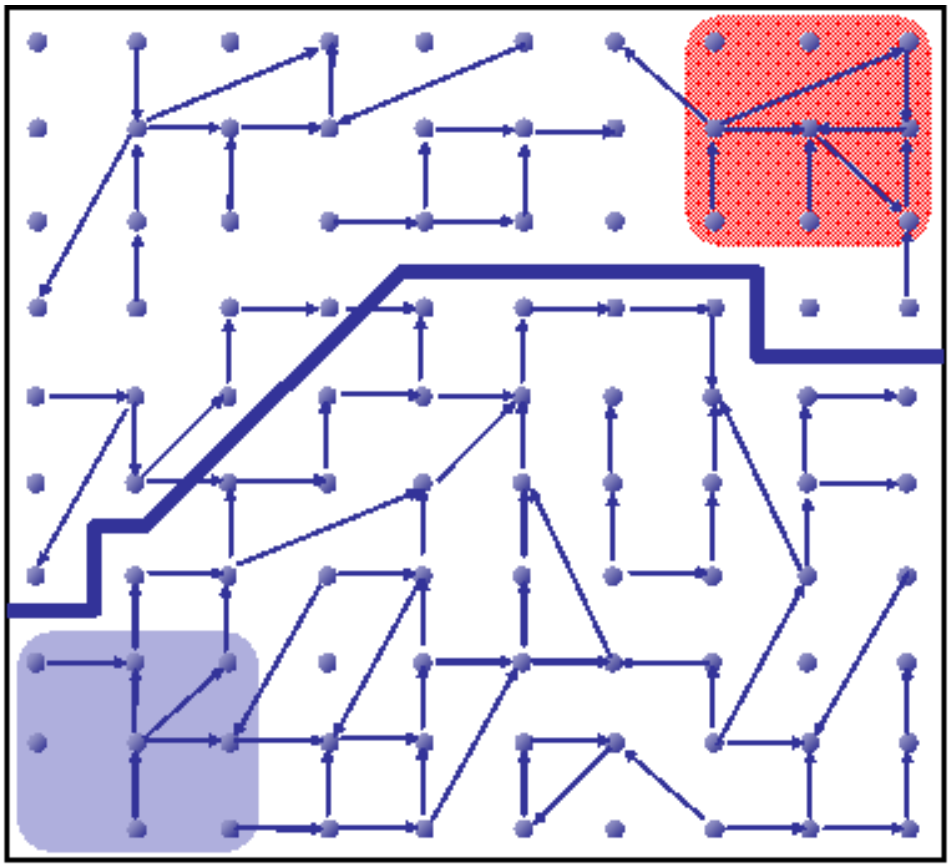

Izvor ilustracija: SPIN 2005 tutorial – Software Verification with BLAST
(T. Henzinger, R. Jhala, R. Majumdar)

"Software Model Checking via Counterexample-driven Abstraction Refinement"

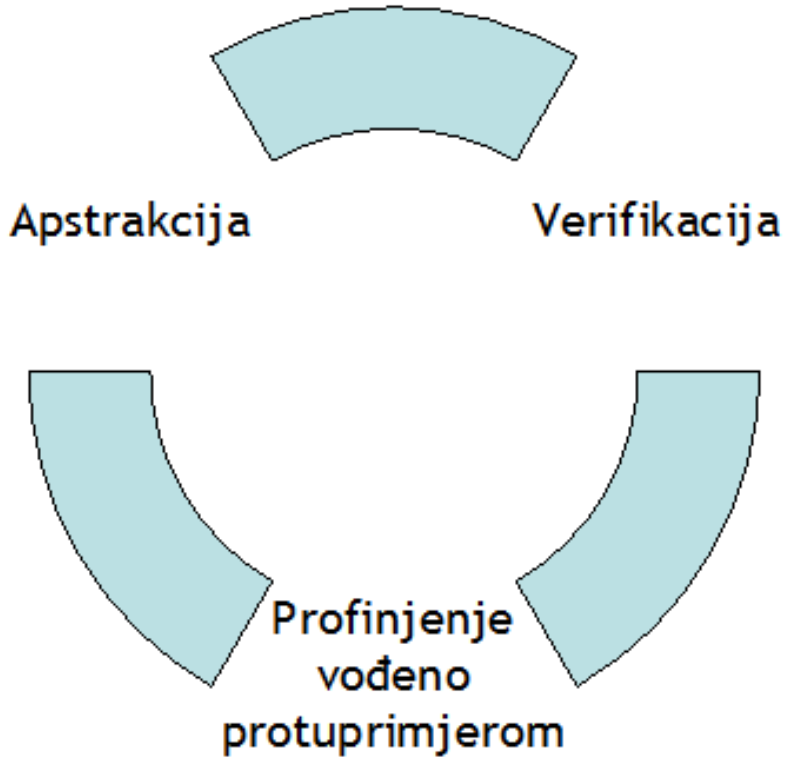

Apstrakcija

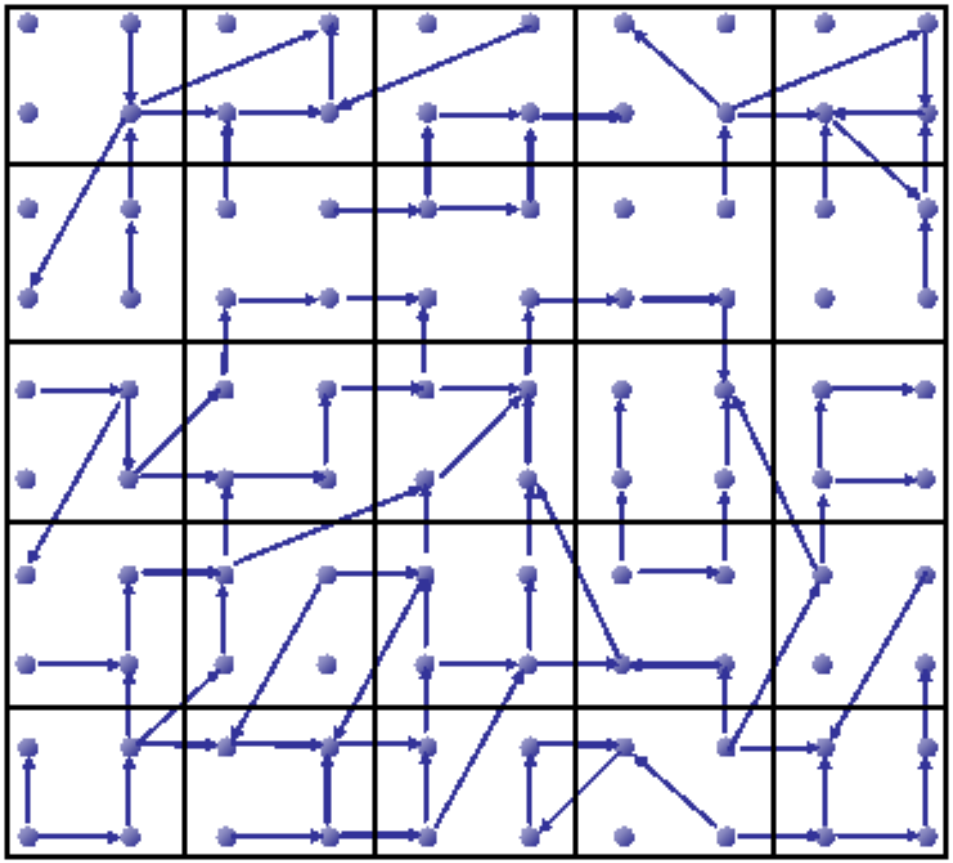

Apstrakcija

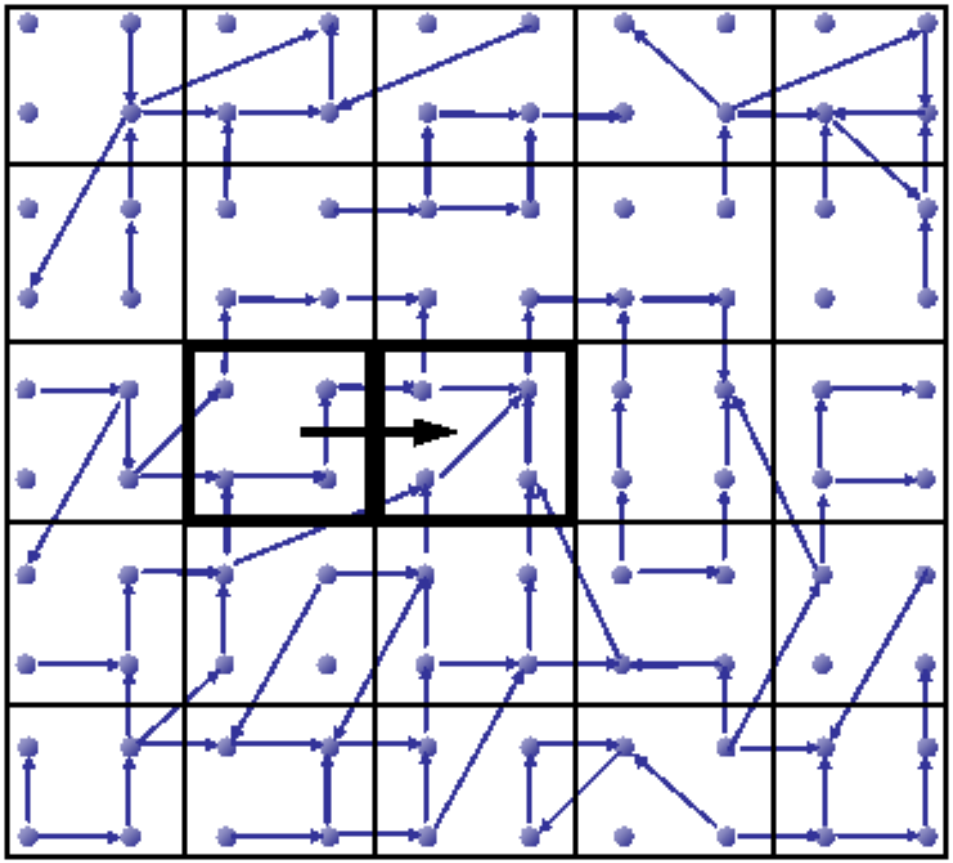

Apstrakcija

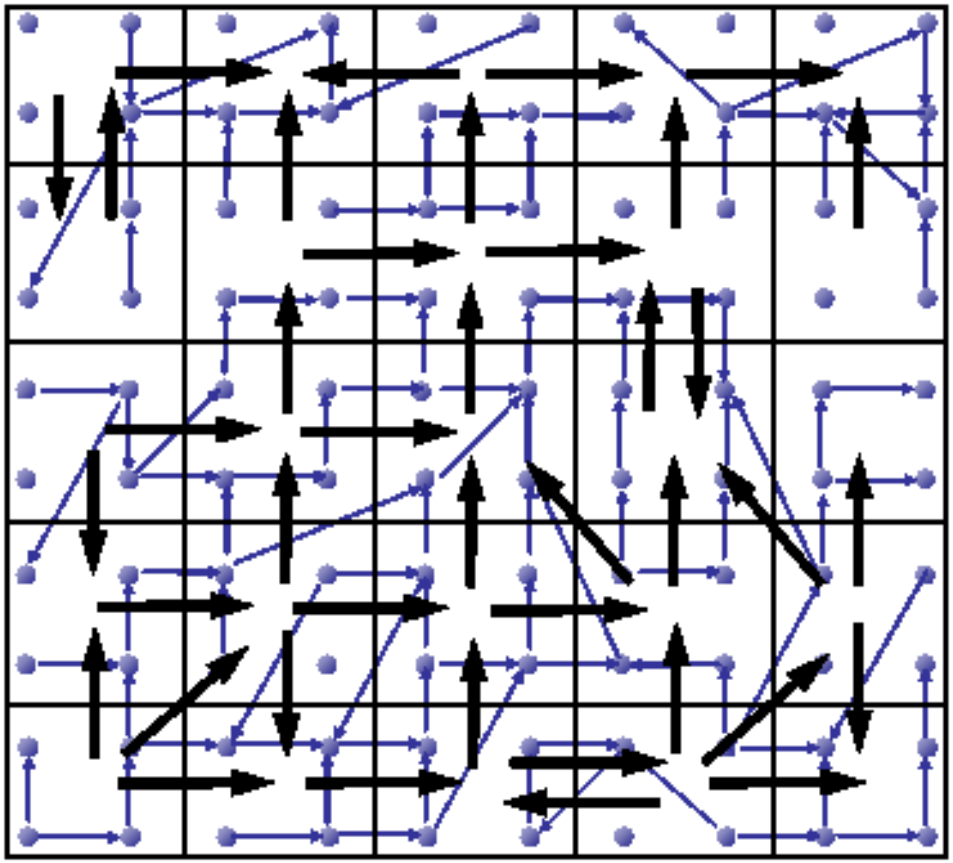

Apstrakcija

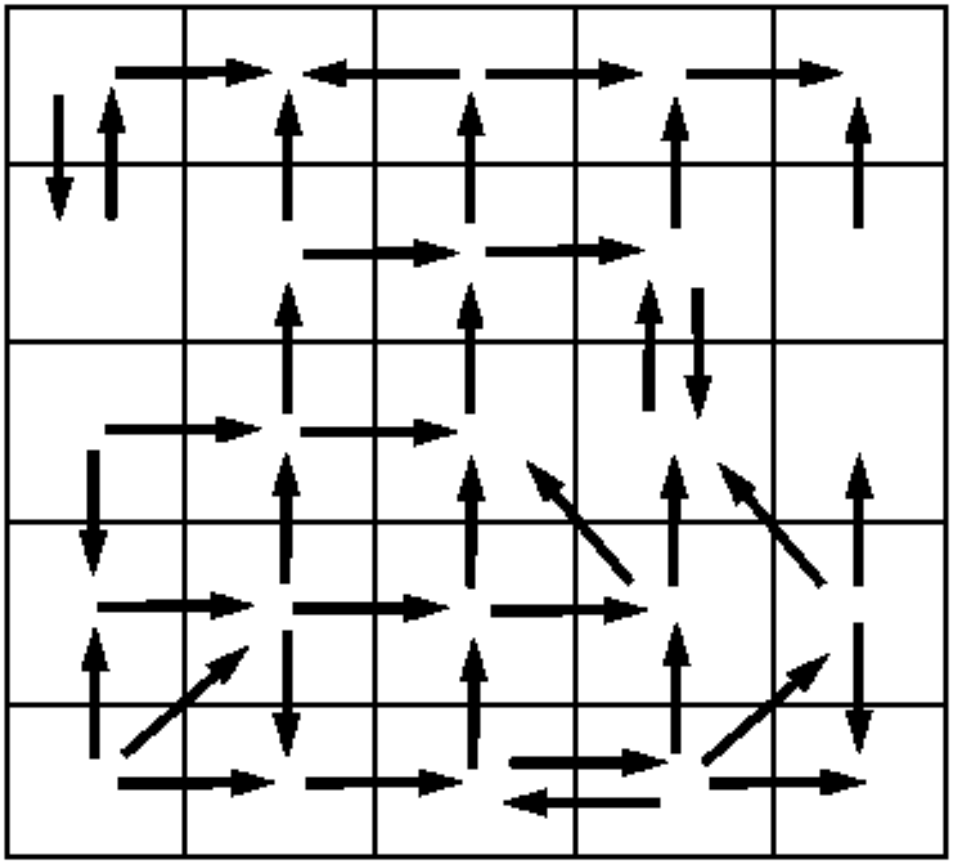

Problem: lažni kontraprimjeri

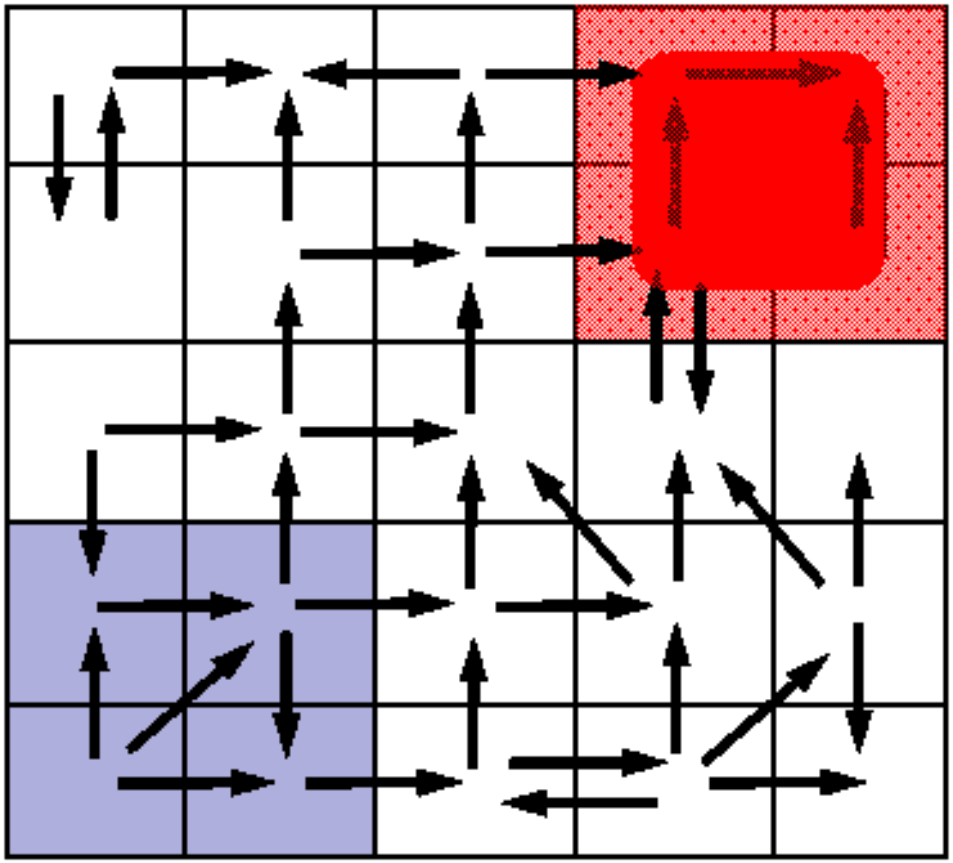

Profinjenje vođeno protuprimjerom

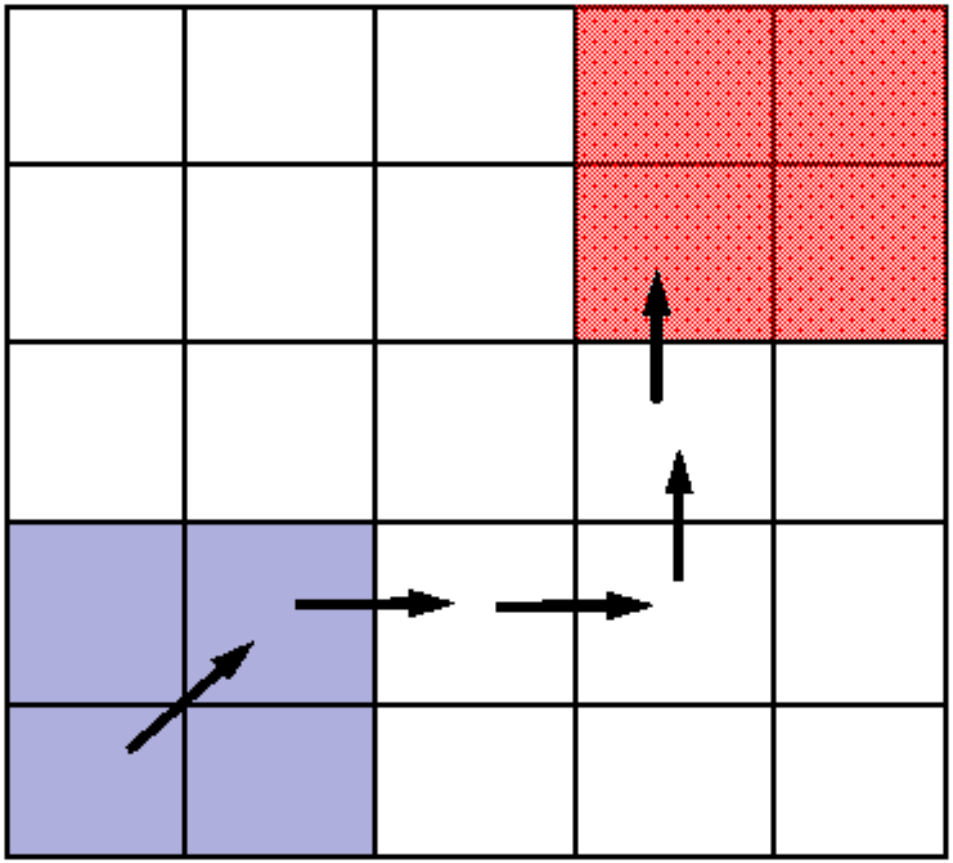

Profinjenje vođeno protuprimjerom

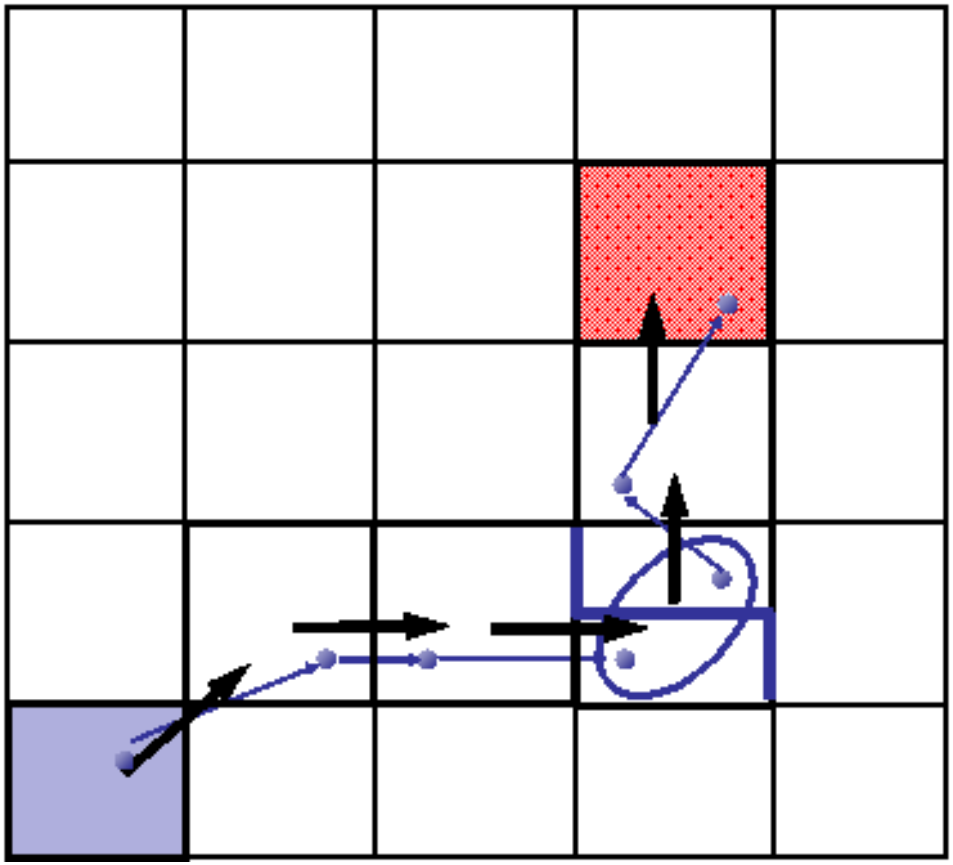

Profinjenje vođeno protuprimjerom

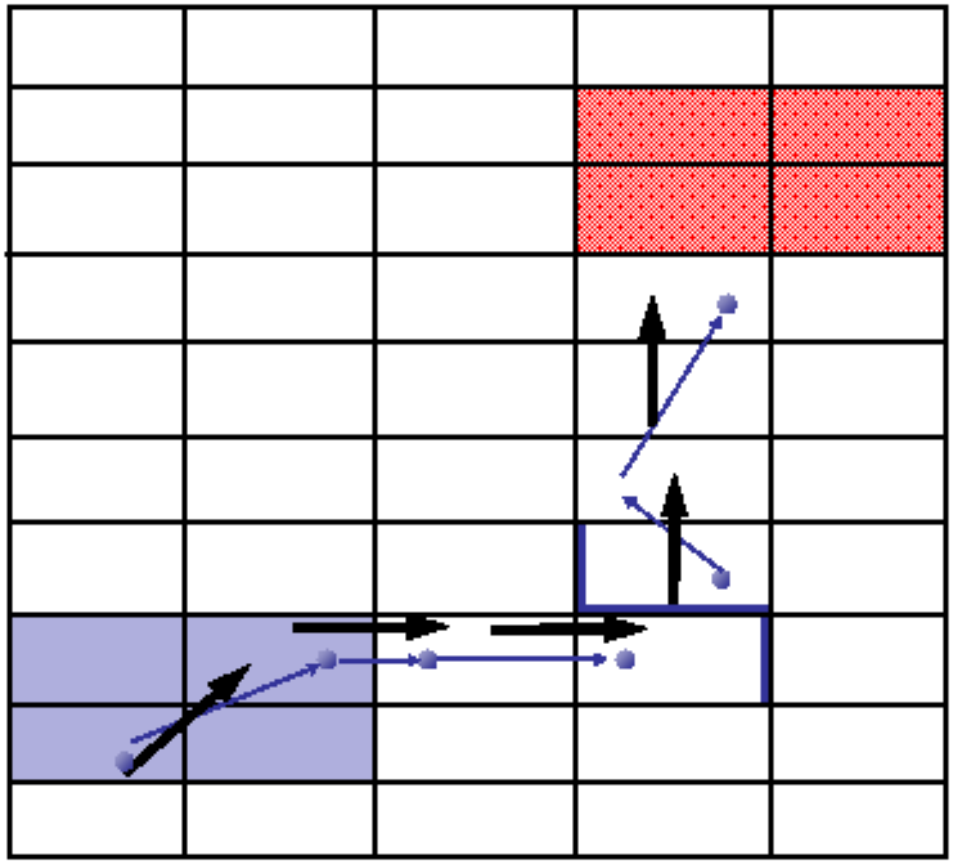

Apstrakcija ne čuva liveness svojstva

Zašto apstrakciju ne možemo (barem ne na isti način) iskoristiti za verifikaciju liveness svojstava?

Apstrakcija ne čuva liveness svojstva

Zašto apstrakciju ne možemo (barem ne na isti način) iskoristiti za verifikaciju liveness svojstava?

Primjer: Svojstvo terminacije

Apstrakcija ne čuva liveness svojstva

Zašto apstrakciju ne možemo (barem ne na isti način) iskoristiti za verifikaciju liveness svojstava?

Primjer: Svojstvo terminacije

Tranzicijski sustav S s konačno mnogo stanja ima svojstvo terminacije $\Leftrightarrow$ ne postoji trag u S koji sadrži petlju.

Apstrakcija ne čuva liveness svojstva

Zašto apstrakciju ne možemo (barem ne na isti način) iskoristiti za verifikaciju liveness svojstava?

Primjer: Svojstvo terminacije

Tranzicijski sustav S s konačno mnogo stanja ima svojstvo terminacije $\Leftrightarrow$ ne postoji trag u S koji sadrži petlju.

No, kako onda apstrahirati npr:

```
while (i > 0)
{
    i = i - 1;
}
```

Software model checking – state of the art

Alati	Model checking	Apstrakcija	Svojstva
SLAM, BLAST	simbolički	automatska	safety
Bandera, (stari) JPF	explicit-state	manualna	safety & LTL
Terminator	simbolički	automatska	liveness / LTL

Pregled

Primjer 1

$$\begin{array}{ll} \textbf{in } n & : \textbf{integer where } n > 0 \\ \textbf{local } x, y & : \textbf{integer where } x = n \end{array}$$

$$\left[\begin{array}{l} \ell_0 : \textbf{while } x \geq 0 \textbf{ do} \\ \quad \left[\begin{array}{l} \ell_1 : y := 1 \\ \ell_2 : \textbf{while } y < x \textbf{ do} \\ \quad\quad \ell_3 : y := 2y \\ \ell_4 : x := x - 1 \end{array}\right] \end{array}\right]$$

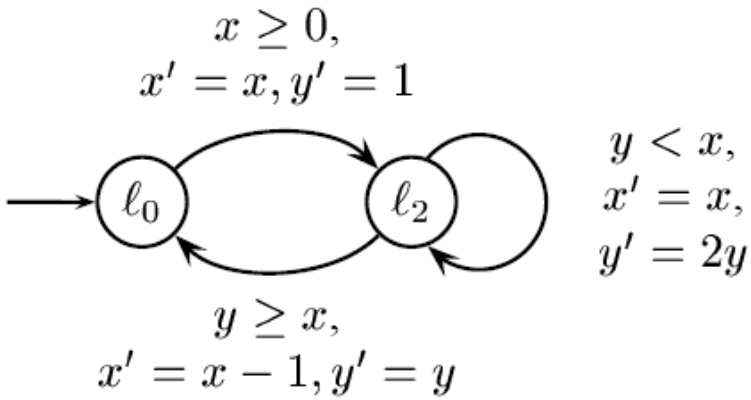

Primjer 2

$$\textbf{local } x, y \qquad : \textbf{integer}$$

$$\left[\begin{array}{l} \textbf{while } x > 0 \wedge y > 0 \textbf{ do} \\ \quad \left[\begin{array}{l} \ell^a : (x, y) := (x - 1, x) \\ \quad \textbf{or} \\ \ell^b : (x, y) := (y - 2, x + 1) \end{array}\right] \end{array}\right]$$

$$x > 0, y > 0, \quad x' = x - 1, \quad y' = x$$

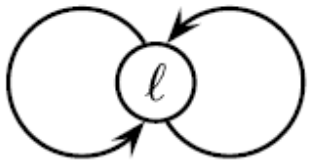

$$x > 0, y > 0, \quad x' = y - 2, \quad y' = x + 1$$

Primjeri preuzeti iz:

A. Podelski, A. Rybalchenko: Transition invariants. LICS'04.

Primjer 3

$$\textbf{local } x, y \qquad : \textbf{integer where } x = 1, y = 0$$

$$P_1 :: \left[\begin{array}{c} \ell_0 : \textbf{while } x = 1 \textbf{ do} \\ \quad \ell_1 : y := y + 1 \\ \ell_2 : \textbf{while } y > 0 \textbf{ do} \\ \quad \ell_3 : y := y - 1 \end{array}\right] \parallel P_2 :: \left[\begin{array}{l} m_0 : x := 0 \\ m_1 : \end{array}\right]$$

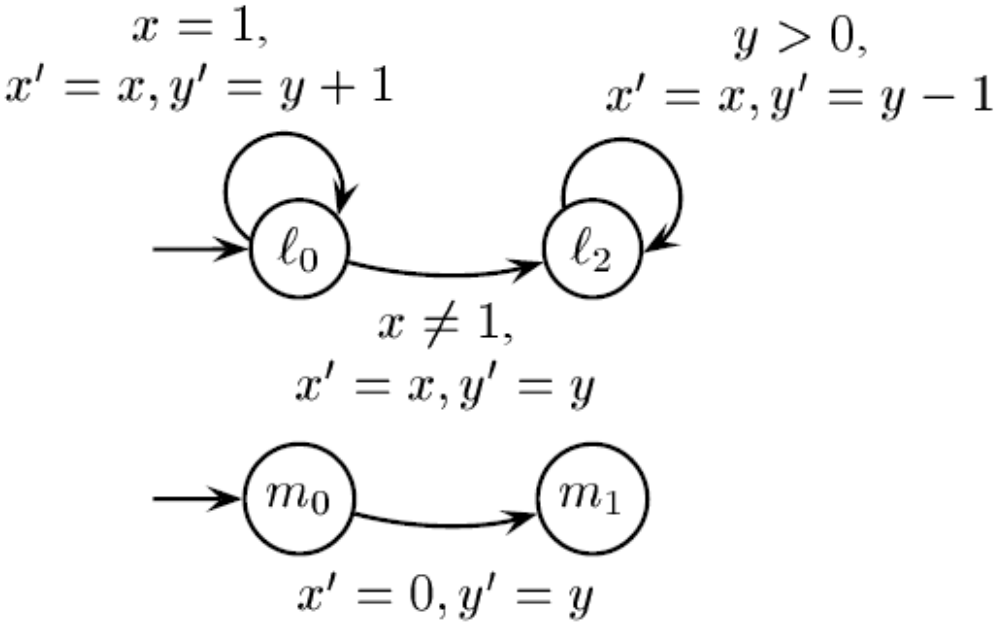

Primjer 4

$$\textbf{local } x, y \qquad : \textbf{integer where } x > 0, y > 0$$

$$P_1 :: \left[\begin{array}{l} \ell_0 : \textbf{while } x > 0 \textbf{ do} \\ \qquad \ell_1 : y := x - 1 \\ \ell_2 : y := 0 \end{array} \right]$$

$$\| \quad P_2 :: \left[\begin{array}{l} m_0 : \textbf{while } y > 0 \textbf{ do} \\ \qquad m_1 : x := y - 1 \\ m_2 : x := 0 \end{array} \right]$$

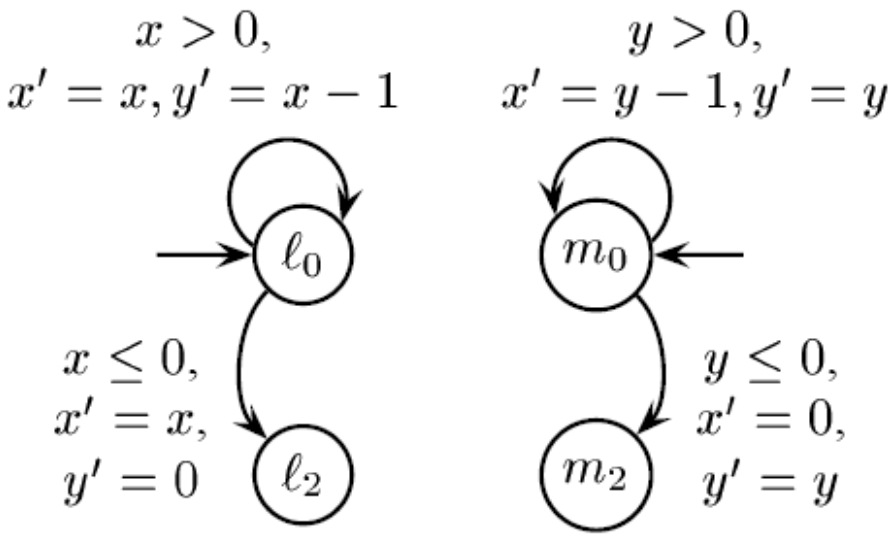

Tranzicijska invarijanta

Program $P = (W, I, R)$ sastoji se od:

- W — skup stanja
- $I \subseteq W$ — skup početnih stanja
- $R \subseteq W \times W$ — tranzicijska relacija

Tranzicijska invarijanta

Program $P = (W, I, R)$ sastoji se od:

- W — skup stanja
- $I \subseteq W$ — skup početnih stanja
- $R \subseteq W \times W$ — tranzicijska relacija

Označimo

$$\begin{aligned} R_I^+ &:= R^+ \cap (Reach \times Reach) \\ &= \{(s_1, s_2) \mid \exists s_0 \in I \,.\, (s_0, s_1) \in R^* \wedge (s_1, s_2) \in R^+\} \end{aligned}$$

Tranzicijska invarijanta

Program $P = (W, I, R)$ sastoji se od:

- W — skup stanja
- $I \subseteq W$ — skup početnih stanja
- $R \subseteq W \times W$ — tranzicijska relacija

Označimo

$$\begin{aligned} R_I^+ &:= R^+ \cap (Reach \times Reach) \\ &= \{(s_1, s_2) \mid \exists s_0 \in I \,.\, (s_0, s_1) \in R^* \wedge (s_1, s_2) \in R^+\} \end{aligned}$$

Tranzicijska invarijanta je relacija T za koju vrijedi:

$$R_I^+ \subseteq T$$

$\rightarrow$ invarijanta stanja: $I \cup \{s' \mid s \in I \wedge (s, s') \in T\}$

Terminacija

Kažemo da je relacija T disjunktivno dobro utemeljena ako je $T = T_1 \cup \ldots \cup T_n$, gdje su sve T_i dobro utemeljene relacije.

Terminacija

Kažemo da je relacija T disjunktivno dobro utemeljena ako je $T = T_1 \cup \ldots \cup T_n$, gdje su sve T_i dobro utemeljene relacije.

Kažemo da program P terminira ukoliko ne postoji beskonačno izračunavanje, tj. ne postoji niz $(s_i)_{i \in \mathbb{N}}$ t.d. $s_0 \in I$ i $\forall i > 0 \,.\, (s_i, s_{i+1}) \in R$.

Terminacija

Kažemo da je relacija T disjunktivno dobro utemeljena ako je $T = T_1 \cup \ldots \cup T_n$, gdje su sve T_i dobro utemeljene relacije.

Kažemo da program P terminira ukoliko ne postoji beskonačno izračunavanje, tj. ne postoji niz $(s_i)_{i \in \mathbb{N}}$ t.d. $s_0 \in I$ i $\forall i > 0 \,.\, (s_i, s_{i+1}) \in R$.

Teorem

P terminira ako i samo ako postoji disjunktivno dobro utemeljena tranzicijska invarijanta za P.

Terminacija

Dokaz.

Terminacija

Dokaz.

$\boxed{\Leftarrow}$ Neka je $T = T_1 \cup \ldots \cup T_n$ t.d. $R_I^+ \subseteq T$.

Terminacija

Dokaz.

$\Leftarrow$ Neka je $T = T_1 \cup \ldots \cup T_n$ t.d. $R_I^+ \subseteq T$.
Pretp. da P ne terminira, tj. postoji ∞ izračunavanje $\sigma = s_0 s_1 \ldots$

Terminacija

Dokaz.

$\Leftarrow$ Neka je $T = T_1 \cup \ldots \cup T_n$ t.d. $R_I^+ \subseteq T$.
Pretp. da P ne terminira, tj. postoji ∞ izračunavanje $\sigma = s_0 s_1 \ldots$
Za $k < l$ def. $f(k, l) := T_i$, gdje je T_i t.d. $(s_k, s_l) \in T_i$.

Terminacija

Dokaz.

$\Leftarrow$ Neka je $T = T_1 \cup \ldots \cup T_n$ t.d. $R_I^+ \subseteq T$.
Pretp. da P ne terminira, tj. postoji ∞ izračunavanje $\sigma = s_0 s_1 \ldots$
Za $k < l$ def. $f(k,l) := T_i$, gdje je T_i t.d. $(s_k, s_l) \in T_i$.
Def. rel. ekvivalencije na $\mathbb{N} \times \mathbb{N}$: $(k,l) \sim (k',l') \Leftrightarrow f(k,l) = f(k',l')$.
$\rightarrow \sim$ ima konačan indeks.

Terminacija

Dokaz.

$\Leftarrow$ Neka je $T = T_1 \cup \ldots \cup T_n$ t.d. $R_I^+ \subseteq T$.
Pretp. da P ne terminira, tj. postoji ∞ izračunavanje $\sigma = s_0 s_1 \ldots$
Za $k < l$ def. $f(k,l) := T_i$, gdje je T_i t.d. $(s_k, s_l) \in T_i$.
Def. rel. ekvivalencije na $\mathbb{N} \times \mathbb{N}$: $(k,l) \sim (k',l') \Leftrightarrow f(k,l) = f(k',l')$.
$\rightarrow \sim$ ima konačan indeks.
Ramseyev tm $\Rightarrow$ postoji ∞ $K = \{k_1, k_2, \ldots\} \subseteq \mathbb{N}$ t.d. $\forall k < l$ vrijedi $(k,l) \in [(m,n)]_\sim$ (za neke fiksne m i n).

Terminacija

Dokaz.

$\Leftarrow$ Neka je $T = T_1 \cup \ldots \cup T_n$ t.d. $R_I^+ \subseteq T$.
Pretp. da P ne terminira, tj. postoji ∞ izračunavanje $\sigma = s_0 s_1 \ldots$
Za $k < l$ def. $f(k,l) := T_i$, gdje je T_i t.d. $(s_k, s_l) \in T_i$.
Def. rel. ekvivalencije na $\mathbb{N} \times \mathbb{N}$: $(k,l) \sim (k',l') \Leftrightarrow f(k,l) = f(k',l')$.
$\rightarrow \sim$ ima konačan indeks.
Ramseyev tm $\Rightarrow$ postoji ∞ $K = \{k_1, k_2, \ldots\} \subseteq \mathbb{N}$ t.d. $\forall k < l$ vrijedi $(k,l) \in [(m,n)]_\sim$ (za neke fiksne m i n).
$\rightarrow \forall i \,.\, (s_{k_i}, s_{k_{i+1}}) \in f(m,n) \rightarrow f(m,n)$ nije dobro utemeljena. $\Rightarrow\Leftarrow$

Terminacija

Dokaz.

$\boxed{\Leftarrow}$ Neka je $T = T_1 \cup \ldots \cup T_n$ t.d. $R_I^+ \subseteq T$.
Pretp. da P ne terminira, tj. postoji ∞ izračunavanje $\sigma = s_0 s_1 \ldots$
Za $k < l$ def. $f(k,l) := T_i$, gdje je T_i t.d. $(s_k, s_l) \in T_i$.
Def. rel. ekvivalencije na $\mathbb{N} \times \mathbb{N}$: $(k,l) \sim (k',l') \Leftrightarrow f(k,l) = f(k',l')$.
$\rightarrow \sim$ ima konačan indeks.
Ramseyev tm $\Rightarrow$ postoji ∞ $K = \{k_1, k_2, \ldots\} \subseteq \mathbb{N}$ t.d. $\forall k < l$ vrijedi $(k,l) \in [(m,n)]_\sim$ (za neke fiksne m i n).
$\rightarrow \forall i \,.\, (s_{k_i}, s_{k_{i+1}}) \in f(m,n) \rightarrow f(m,n)$ nije dobro utemeljena. $\Rightarrow\Leftarrow$

$\boxed{\Rightarrow}$ Neka P terminira. Definiramo $T := R_I^+$.

Terminacija

Dokaz.

$\Leftarrow$ Neka je $T = T_1 \cup \ldots \cup T_n$ t.d. $R_l^+ \subseteq T$.
Pretp. da P ne terminira, tj. postoji ∞ izračunavanje $\sigma = s_0 s_1 \ldots$
Za $k < l$ def. $f(k,l) := T_i$, gdje je T_i t.d. $(s_k, s_l) \in T_i$.
Def. rel. ekvivalencije na $\mathbb{N} \times \mathbb{N}$: $(k,l) \sim (k',l') \Leftrightarrow f(k,l) = f(k',l')$.
$\rightarrow \sim$ ima konačan indeks.
Ramseyev tm $\Rightarrow$ postoji ∞ $K = \{k_1, k_2, \ldots\} \subseteq \mathbb{N}$ t.d. $\forall k < l$ vrijedi $(k,l) \in [(m,n)]_\sim$ (za neke fiksne m i n).
$\rightarrow \forall i \,.\, (s_{k_i}, s_{k_{i+1}}) \in f(m,n) \rightarrow f(m,n)$ nije dobro utemeljena. $\Rightarrow\Leftarrow$

$\Rightarrow$ Neka P terminira. Definiramo $T := R_l^+$.
Kad T ne bi bila dobro utemeljena postojao bi $\sigma = s_0 s_1 \ldots$ t.d. $\forall i \,.\, (s_i, s_{i+1}) \in T$.

Terminacija

Dokaz.

$\boxed{\Leftarrow}$ Neka je $T = T_1 \cup \ldots \cup T_n$ t.d. $R_l^+ \subseteq T$.
Pretp. da P ne terminira, tj. postoji ∞ izračunavanje $\sigma = s_0 s_1 \ldots$
Za $k < l$ def. $f(k,l) := T_i$, gdje je T_i t.d. $(s_k, s_l) \in T_i$.
Def. rel. ekvivalencije na $\mathbb{N} \times \mathbb{N}$: $(k,l) \sim (k',l') \Leftrightarrow f(k,l) = f(k',l')$.
$\rightarrow \sim$ ima konačan indeks.
Ramseyev tm $\Rightarrow$ postoji ∞ $K = \{k_1, k_2, \ldots\} \subseteq \mathbb{N}$ t.d. $\forall k < l$ vrijedi $(k,l) \in [(m,n)]_\sim$ (za neke fiksne m i n).
$\rightarrow \forall i \,.\, (s_{k_i}, s_{k_{i+1}}) \in f(m,n) \rightarrow f(m,n)$ nije dobro utemeljena. $\Rightarrow\Leftarrow$

$\boxed{\Rightarrow}$ Neka P terminira. Definiramo $T := R_l^+$.
Kad T ne bi bila dobro utemeljena postojao bi $\sigma = s_0 s_1 \ldots$ t.d. $\forall i \,.\, (s_i, s_{i+1}) \in T$.
$\rightarrow \ldots s_0 \ldots s_1 \ldots$ je ∞ izračunavanje u P. $\Rightarrow\Leftarrow$

$\square$

Primjer 1

$$\begin{array}{ll} \textbf{in } n & : \textbf{integer where } n > 0 \\ \textbf{local } x, y & : \textbf{integer where } x = n \end{array}$$

$$\left[\begin{array}{l} \ell_0 : \textbf{while } x \geq 0 \textbf{ do} \\ \quad \left[\begin{array}{l} \ell_1 : y := 1 \\ \ell_2 : \textbf{while } y < x \textbf{ do} \\ \qquad \ell_3 : y := 2y \\ \ell_4 : x := x - 1 \end{array}\right] \end{array}\right]$$

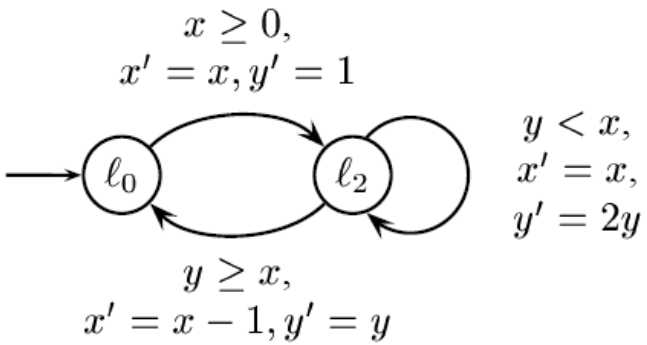

$$\begin{array}{ll} T_1 & x \geq 0 \wedge x' < x \\ T_2 & x - y > 0 \wedge x' - y' < x - y \\ T_{ij} & pc = \ell_i \wedge pc' = \ell_j \quad \text{where } i \neq j \in \{0, \ldots, 4\} \end{array}$$

Primjer 2

$$\textbf{local } x, y \qquad : \textbf{integer}$$

$$\left[\begin{array}{l} \textbf{while } x > 0 \wedge y > 0 \textbf{ do} \\ \quad \left[\begin{array}{l} \ell^a : (x, y) := (x - 1, x) \\ \quad \textbf{or} \\ \ell^b : (x, y) := (y - 2, x + 1) \end{array}\right] \end{array}\right]$$

$x > 0, y > 0,$
$x' = x - 1,$
$y' = x$

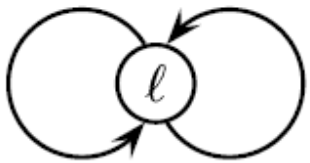

$x > 0, y > 0,$
$x' = y - 2,$
$y' = x + 1$

$$\begin{array}{ll} T_1 & x > 0 \wedge x' < x \\ T_2 & x + y > 0 \wedge x' + y' < x + y \\ T_3 & y > 0 \wedge y' < y \end{array}$$

Pregled

Verifikacija liveness svojstava

Kažemo da je program P korektan obzirom na fairness uvjet φ i liveness svojstvo ψ ako za svako izračunavanje π od P vrijedi:

ako $\pi \vDash \varphi$ onda $\pi \vDash \psi$.

Verifikacija liveness svojstava

Kažemo da je program P korektan obzirom na fairness uvjet φ i liveness svojstvo ψ ako za svako izračunavanje π od P vrijedi:

ako $\pi \models \varphi$ onda $\pi \models \psi$.

Kako dokazati da je P korektan obzirom na (φ, ψ)?

Verifikacija liveness svojstava

Kažemo da je program P korektan obzirom na fairness uvjet φ i liveness svojstvo ψ ako za svako izračunavanje π od P vrijedi:

ako $\pi \vDash \varphi$ onda $\pi \vDash \psi$.

Kako dokazati da je P korektan obzirom na (φ, ψ)?

$\rightarrow$ Dokazujemo da P nije inkorektan, tj. da ne postoji izračunavanje π od P t.d. $\pi \models \varphi \wedge \neg\psi$:

Verifikacija liveness svojstava

Kažemo da je program P korektan obzirom na fairness uvjet φ i liveness svojstvo ψ ako za svako izračunavanje π od P vrijedi:

ako $\pi \models \varphi$ onda $\pi \models \psi$.

Kako dokazati da je P korektan obzirom na (φ, ψ)?

$\rightarrow$ Dokazujemo da P nije inkorektan, tj. da ne postoji izračunavanje π od P t.d. $\pi \models \varphi \wedge \neg\psi$:

1. Iz φ i ψ konstruiramo Büchijev automat $\mathcal{A}_{\varphi,\psi}$ t.d. $L(\mathcal{A}_{\varphi,\psi}) = \{\omega \mid \omega \models \varphi \wedge \neg\psi\}$

Verifikacija liveness svojstava

Kažemo da je program P korektan obzirom na fairness uvjet φ i liveness svojstvo ψ ako za svako izračunavanje π od P vrijedi:

ako $\pi \models \varphi$ onda $\pi \models \psi$.

Kako dokazati da je P korektan obzirom na (φ, ψ)?

$\rightarrow$ Dokazujemo da P nije inkorektan, tj. da ne postoji izračunavanje π od P t.d. $\pi \models \varphi \wedge \neg\psi$:

1. Iz φ i ψ konstruiramo Büchijev automat $\mathcal{A}_{\varphi,\psi}$ t.d. $L(\mathcal{A}_{\varphi,\psi}) = \{\omega \mid \omega \models \varphi \wedge \neg\psi\}$
2. Pokažemo da se niti jedno izračunavanje od P ne nalazi u $L(\mathcal{A}_{\varphi,\psi})$

Podsjetnik: Büchijev automat

Büchijev automat $\mathcal{A} = (Q, Q_0, \Delta, F)$ sastoji se od:

- Q — skup stanja
- $Q_0 \subseteq Q$ — skup početnih stanja
- $\Delta \subseteq Q \times W \times Q$ — tranzicijska relacija
- F — skup završnih stanja

$\mathcal{A}$ prihvaća ω-riječ $w = s_0 s_1 \ldots \in W^{\mathbb{N}}$ ako postoji izračunavanje $q_0 q_1 \ldots$ na w t.d. $|\{k \mid q_k \in F\}| = \infty$.

Verifikacija liveness svojstava

Kako pokazati da niti jedno izračunavanje π od P nije u $L(\mathcal{A}_{\varphi,\psi})$?

Verifikacija liveness svojstava

Kako pokazati da niti jedno izračunavanje π od P nije u $L(\mathcal{A}_{\varphi,\psi})$?

1. Konstruiramo $P_{\varphi,\psi} := P \otimes \mathcal{A}_{\varphi,\psi}$:
   - skup stanja: $W \times Q$
   - skup početnih stanja: $I \times Q_0$
   - tranzicijska relacija: $\{((s,q),(s',q')) \mid (s,s') \in R \wedge (q,s,q') \in \Delta\}$
   - skup završnih stanja: $W \times F$

Verifikacija liveness svojstava

Kako pokazati da niti jedno izračunavanje π od P nije u $L(\mathcal{A}_{\varphi,\psi})$?

1. Konstruiramo $P_{\varphi,\psi} := P \otimes \mathcal{A}_{\varphi,\psi}$:
   - skup stanja: $W \times Q$
   - skup početnih stanja: $I \times Q_0$
   - tranzicijska relacija: $\{((s,q),(s',q')) \mid (s,s') \in R \wedge (q,s,q') \in \Delta\}$
   - skup završnih stanja: $W \times F$
2. Pokažemo da $P_{\varphi,\psi}$ pravedno terminira,
   tj. da sva (beskonačna) izračunavanja π od $P_{\varphi,\psi}$ nisu pravedna,
   tj. da ne postoji $\pi = (s_0,q_0)(s_1,q_1)\ldots \in (W \times Q)^{\mathbb{N}}$ t.d.
   $|\{k \mid (s_k,q_k) \in W \times F\}| = \infty$.

Verifikacija liveness svojstava

Kako pokazati da niti jedno izračunavanje π od P nije u $L(\mathcal{A}_{\varphi,\psi})$?

1. Konstruiramo $P_{\varphi,\psi} := P \otimes \mathcal{A}_{\varphi,\psi}$:
   - skup stanja: $W \times Q$
   - skup početnih stanja: $I \times Q_0$
   - tranzicijska relacija: $\{((s,q),(s',q')) \mid (s,s') \in R \wedge (q,s,q') \in \Delta\}$
   - skup završnih stanja: $W \times F$
2. Pokažemo da $P_{\varphi,\psi}$ pravedno terminira,
   tj. da sva (beskonačna) izračunavanja π od $P_{\varphi,\psi}$ nisu pravedna,
   tj. da ne postoji $\pi = (s_0,q_0)(s_1,q_1)\ldots \in (W \times Q)^{\mathbb{N}}$ t.d.
   $|\{k \mid (s_k,q_k) \in W \times F\}| = \infty$.

Teorem (Vardi)

P je korektan obzirom na (φ,ψ) akko $P_{\varphi,\psi}$ pravedno terminira.

Kako dokazati pravednu terminaciju?

Teorem (Vardi)

$P_{\varphi,\psi}$ pravedno terminira ako i samo ako postoji ordinal λ i predikat $\rho\colon 2^{W\times Q\times\lambda} \to \{true, false\}$ t.d. vrijede slijedeća svojstva:

- *za sve $s \in I$ i $p \in Q_0$ vrijedi $\rho(s, p, \lambda)$;*
- *za sve $s, t \in W$ i $p, q \in Q$, ako vrijedi $\rho(s, p, \mu)$, te je $(s, t) \in R$ i $(p, s, q) \in \Delta$, onda vrijedi i $\rho(t, q, \nu)$, za neki $\nu \leq \mu$;*
- *za sve $s, t \in W$ i $p, q \in Q$, ako vrijedi $\rho(s, p, \mu)$, te je $(s, t) \in R$, $(p, s, q) \in \Delta$ i $p \in F$, onda vrijedi i $\rho(t, q, \nu)$, za neki $\nu < \mu$.*

Pregled

Osnovni algoritam za utvrđivanje terminacije

Ulaz: Program $P = (W, I, R)$

$T := \emptyset$

repeat

  if $R_I^+ \subseteq T$ **then**

    return "Program terminira"

  else

    $\rho :=$ binarna relacija t.d. $\rho \subseteq R_I^+$ ali $\rho \nsubseteq T$

  end if

  if ρ nije dobro utemeljena **then**

    return "Program ne terminira"

  else

    Konstruiraj dobro utemeljenu relaciju $W \supseteq \rho$

    $T := T \cup W$

  end if

until 0

Analiza dostiživosti

Kako odrediti vrijedi li $R_I^+ \subseteq T$?

Analiza dostiživosti

Kako odrediti vrijedi li $R_I^+ \subseteq T$?

1. Karakterizacija R_I^+ kao najmanje fiksne točke od F.

Analiza dostiživosti

Kako odrediti vrijedi li $R_I^+ \subseteq T$?

1. Karakterizacija R_I^+ kao najmanje fiksne točke od F.
2. Transformacija $P \mapsto \hat{P}$, gdje je $\hat{P}$ program koji implementira F. (**lfp**(F) je ekvivalentna skupu dostiživih stanja u $\hat{P}$.)

Analiza dostiživosti

Kako odrediti vrijedi li $R_I^+ \subseteq T$?

1. Karakterizacija R_I^+ kao najmanje fiksne točke od F.
2. Transformacija $P \mapsto \hat{P}$, gdje je $\hat{P}$ program koji implementira F. (**lfp**(F) je ekvivalentna skupu dostiživih stanja u $\hat{P}$.)
3. Transformacija $\hat{P} \mapsto \hat{P}_T$.
   $\rightarrow R_I^+ \subseteq T$ akko u $\hat{P}_T$ nije dostiživo stanje ERROR.

B. Cook, A. Podelski, A. Rybalchenko: Termination proofs for systems code. PLDI'06.

1. korak: $\mathbf{lfp}(F, \bot)$

Želimo definirati f-ju F čija je najmanja fiksna točka R_I^+.

1. korak: $\mathbf{lfp}(F, \bot)$

Želimo definirati f-ju F čija je najmanja fiksna točka R_I^+.

Koristimo oznake:

- $\bot := \{(s_1, s_2) \mid s_1 \in I \wedge (s_1, s_2) \in R\}$
- $id_2(X) := \{(s_2, s_2) \mid \exists s_1 \,.\, (s_1, s_2) \in X\}$
- $X \circ Y := \{(s_1, s_3) \mid \exists s_2 \,.\, (s_1, s_2) \in X \wedge (s_2, s_3) \in Y\}$.

1. korak: $\mathbf{lfp}(F, \bot)$

Želimo definirati f-ju F čija je najmanja fiksna točka R_I^+.

Koristimo oznake:

- $\bot := \{(s_1, s_2) \mid s_1 \in I \wedge (s_1, s_2) \in R\}$
- $id_2(X) := \{(s_2, s_2) \mid \exists s_1 \,.\, (s_1, s_2) \in X\}$
- $X \circ Y := \{(s_1, s_3) \mid \exists s_2 \,.\, (s_1, s_2) \in X \wedge (s_2, s_3) \in Y\}$.

Definirajmo $F : S \times S \to S \times S$ s

$$F(X) := (X \cup id_2(X)) \circ R$$

1. korak: $\mathbf{lfp}(F, \bot)$

Želimo definirati f-ju F čija je najmanja fiksna točka R_I^+.

Koristimo oznake:

- $\bot := \{(s_1, s_2) \mid s_1 \in I \wedge (s_1, s_2) \in R\}$
- $id_2(X) := \{(s_2, s_2) \mid \exists s_1 \,.\, (s_1, s_2) \in X\}$
- $X \circ Y := \{(s_1, s_3) \mid \exists s_2 \,.\, (s_1, s_2) \in X \wedge (s_2, s_3) \in Y\}$.

Definirajmo $F : S \times S \to S \times S$ s

$$F(X) := (X \cup id_2(X)) \circ R$$

Lema

$$R_I^+ = \mathbf{lfp}(F, \bot)$$

2. korak: $P \mapsto \hat{P}$

```
L: stmt    ⟹    L:  if (nondet()) {
                       'v1 = v1;
                       ...
                       'vn = vn;
                       'pc = L;
                   } else {
                       skip;
                   }
                   stmt
```

2. korak: $P \mapsto \hat{P}$

```
L: stmt      ⟹      L:  if (nondet()) {
                             'v1 = v1;
                             ...
                             'vn = vn;
                             'pc = L;
                         } else {
                             skip;
                         }
                         stmt
```

- varijable u $\hat{P}$: $\{v_1, \ldots, v_n\} \cup \{'v_1, \ldots, 'v_n\}$
- $\hat{P} \ni \hat{s} \simeq (s_1, s_2) \in P$ akko $[\!['v_i]\!]_{\hat{s}} = [\![v_i]\!]_{s_1}$ i $[\![v_i]\!]_{\hat{s}} = [\![v_i]\!]_{s_2}$
- $\hat{I} = \{\hat{s} \mid \exists s_0 \in I \,.\, \hat{s} \simeq (s_0, s_0)\}$

2. korak: $P \mapsto \hat{P}$

```
L: stmt    ⟹    L:  if (nondet()) {
                     'v1 = v1;
                     ...
                     'vn = vn;
                     'pc = L;
                   } else {
                     skip;
                   }
                   stmt
```

- varijable u $\hat{P}$: $\{v_1, \ldots, v_n\} \cup \{'v_1, \ldots, 'v_n\}$
- $\hat{P} \ni \hat{s} \simeq (s_1, s_2) \in P$ akko $[\!['v_i]\!]_{\hat{s}} = [\![v_i]\!]_{s_1}$ i $[\![v_i]\!]_{\hat{s}} = [\![v_i]\!]_{s_2}$
- $\hat{I} = \{\hat{s} \mid \exists s_0 \in I \,.\, \hat{s} \simeq (s_0, s_0)\}$

Lema

$$\mathbf{lfp}(F, \bot) = \mathbf{post}^{+}_{\hat{P}}(\hat{I})$$

3. korak: $\hat{P} \mapsto \hat{P}_T$

```
L: if (nondet()) {...} stmt
```

$\Downarrow$

```
L:   if (!(T_L)) { ERROR: skip; }
     if (nondet()) {...} stmt
```

3. korak: $\hat{P} \mapsto \hat{P}_T$

```
L: if (nondet()) {...} stmt
```

$\Downarrow$

```
L:   if (!(T_L)) { ERROR: skip; }
     if (nondet()) {...} stmt
```

Teorem

$R_I^+ \subseteq T$ akko u $\hat{P}_T$ nije dostiživo stanje ERROR.

Nalaženje rangirajuće funkcije / relacije

- Općenito: teško!
- 3rd-party alati: PolyRank, RankFinder, ...
- Postoji potpuna metoda za nalaženje linearnih rangirajućih funkcija – za većinu slučajeva dovoljno dobro

  A. Podelski, A. Rybalchenko: A complete method for the synthesis of linear ranking functions. VMCAI'04.

Tretiranje fairnessa

"Zapis fairness uvjeta putem logičke formule ili Büchijevog automata nije user-friendly."

Tretiranje fairnessa

"Zapis fairness uvjeta putem logičke formule ili Büchijevog automata nije user-friendly."

$\longrightarrow$ Koristi se Streettov automat
$\mathcal{A} = (Q, Q_0, \Delta, \mathcal{C} = \{(P_1, Q_1), \ldots, (P_n, Q_n)\})$

- ω-riječ $w \in W^{\mathbb{N}}$ je prihvaćena ako postoji izračunavanje ϱ na w t.d. za sve $i = 1, \ldots, n$ vrijedi $\mathrm{Inf}(\varrho) \cap P_i = \emptyset$ ili $\mathrm{Inf}(\varrho) \cap Q_i \neq \emptyset$

Tretiranje fairnessa

"Zapis fairness uvjeta putem logičke formule ili Büchijevog automata nije user-friendly."

$\rightarrow$ Koristi se Streettov automat
$\mathcal{A} = (Q, Q_0, \Delta, \mathcal{C} = \{(P_1, Q_1), \ldots, (P_n, Q_n)\})$

- ω-riječ $w \in W^{\mathbb{N}}$ je prihvaćena ako postoji izračunavanje ϱ na w t.d. za sve $i = 1, \ldots, n$ vrijedi $\mathrm{Inf}(\varrho) \cap P_i = \emptyset$ ili $\mathrm{Inf}(\varrho) \cap Q_i \neq \emptyset$

Terminator kao specifikacijski jezik koristi SLIC nadograđen konstruktima za opis Streetovog automata.

Tretiranje fairnessa

$$\text{None}_{\mathcal{C}}(S) := \{(P, Q) \in \mathcal{C} \mid S \cap P = \emptyset\}$$
$$\text{Some}_{\mathcal{C}}(S) := \{(P, Q) \in \mathcal{C} \mid S \cap Q \neq \emptyset\}$$

Tretiranje fairnessa

$\text{None}_{\mathcal{C}}(S) := \{(P, Q) \in \mathcal{C} \mid S \cap P = \emptyset\}$
$\text{Some}_{\mathcal{C}}(S) := \{(P, Q) \in \mathcal{C} \mid S \cap Q \neq \emptyset\}$

$R_{\mathcal{C}} = \{(s_0, s_n) \mid \exists \sigma = s0 \ldots s_n \,.\, \text{None}_{\mathcal{C}}(\sigma) \cup \text{Some}_{\mathcal{C}}(\sigma) = \mathcal{C}\}$

Tretiranje fairnessa

$\text{None}_{\mathcal{C}}(S) := \{(P, Q) \in \mathcal{C} \mid S \cap P = \emptyset\}$
$\text{Some}_{\mathcal{C}}(S) := \{(P, Q) \in \mathcal{C} \mid S \cap Q \neq \emptyset\}$

$R_{\mathcal{C}} = \{(s_0, s_n) \mid \exists \sigma = s0 \ldots s_n \,.\, \text{None}_{\mathcal{C}}(\sigma) \cup \text{Some}_{\mathcal{C}}(\sigma) = \mathcal{C}\}$

Teorem

Program P terminira pod fairness uvjetima $\mathcal{C}$ ako postoji disjunktivno dobro utemeljena relacija T t.d. $R_{\mathcal{C}} \subseteq T$.

B. Cook, A. Gotsman, A. Podelski, A. Rybalchenko, M. Vardi: Proving That Programs Eventually Do Something Good. POPL'07.

Pregled

Prijedlog projekta

2. faza:

- Izrada CLI model checkera za liveness
- Arhitektura poput one u Terminatoru
- Koristiti gotove vanjske alate za sintezu rangirajućih funkcija
- Iskoristiti safety model checker iz 1. faze

Prijedlog projekta

$1\frac{1}{2}$. faza:

- CLI model checker osjetljiv na .NET memorijski model (.NET memorijski model je jako relaksiran)
- Problem 1: Neformalan i neprecizan opis memorijskog modela (ECMA-335 CLI specifikacija)
- Problem 2: Stvarne implementacije memorijskog modela u praksi daju znatno čvršće garancije od onih koje su propisane specifikacijom — što uzeti kao referentan model?
- Problem 3: Nedostatak dobrog formalnog pristupa problemu
- Pokušati iskoristiti postojeća znanja iz Java svijeta

Literatura

B. Cook, A. Gotsman, A. Podelski, A. Rybalchenko, M. Vardi: Proving That Programs Eventually Do Something Good. POPL'07.

B. Cook, A. Podelski, A. Rybalchenko: Termination proofs for systems code. PLDI'06.

M. Y. Vardi: Verification of Concurrent Programs: The Automata-Theoretic Framework. APAL 51(1-2), 79–98, 1991.

M. Y. Vardi, P. Wolper: An automata-theoretic approach to automatic program verification. LICS'86.

A. Podelski, A. Rybalchenko: A complete method for the synthesis of linear ranking functions. VMCAI'04.

A. Podelski, A. Rybalchenko: Transition invariants. LICS'04.

A. Podelski, A. Rybalchenko: Transition predicate abstraction and fair termination. POPL'05.